

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2002/153

Karar Sayısı : 2006/113

Karar Günü : 21.12.2006

Resmi Gazete Tarih-Sayısı : 23.11.2007-26709

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Bayramiç Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 17.10.1983 günlü, 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 47. maddesinin ikinci fıkrasının, Anayasa'nın 2., 5. ve 10. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Üçüncü kişinin suç sayılır eylemi nedeniyle ölen Bağ-Kur sigortalısının hak sahiplerine yapılan yardımlarda katsayı değişikliklerine bağlı olarak ortaya çıkan artışların peşin sermaye değerinin davalı üçüncü kişiden tahsiline karar verilmesi istemiyle Bağ-Kur Genel Müdürlüğünce açılan ek rücu davasında itiraz konusu yasa kuralının Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

17.10.1983 günlü, 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu'nun, itiraz konusu ikinci fıkrayı da içeren 47. maddesi şöyledir:

“Üçüncü şahısların sorumluluğu:

Madde 47 – *Üçüncü şahısların suç sayılır hareketi ile bu Kanunda sayılan yardımların yapılmasını gerektiren bir durumun doğması halinde Kurum, sigortalı veya hak sahiplerine bu Kanunda belirtilen gerekli yardımları yapar.*

Ancak, Kurum bu yardımların tutarı için üçüncü kişilere rücu eder.”

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında Anayasa'nın 2., 5. ve 10. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Enis TUNGA ve Mehmet ERTEN'in

katılmalarıyla 22.10.2002 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Kuralın Anlam ve Kapsamı

2926 sayılı Yasa'nın 47. maddesinin birinci fıkrasına göre, üçüncü şahısların suç sayılır hareketi ile bu Kanunda sayılan yardımların yapılmasını gerektiren bir durumun doğması halinde Kurum, sigortalı veya hak sahiplerine bu Kanunda belirtilen gerekli yardımları yapacaktır. Maddenin ikinci fıkrasına göre ise, Kurum, yaptığı bu yardımların tutarı için üçüncü kişilere rücu etme hakkına sahiptir.

2926 sayılı Yasa'nın 47. maddesinde, “yapılan yardımların tutarı” için üçüncü kişilere rücu edilebileceği belirtilmiş fakat “yapılan yardımların tutarı” ibaresinin kapsamına hak sahiplerine bağlanan gelirlerde katsayı değişikliklerine bağlı olarak ortaya çıkan artışların da dahil edilip edilmeyeceği hususunda herhangi bir açıklamada bulunulmamıştır. Bu nedenle, uygulamada, itiraz konusu kuralın anlam ve kapsamının belirlenmesinde duraksamalar ortaya çıkmıştır. Şöyle ki, itiraz konusu kural uyarınca, Bağ-Kur'un, bağladığı ilk gelirin “peşin sermaye değeri”ni sorumlu üçüncü kişilerden rücu isteyebileceği hususu tartışmasızdır. Buna karşılık, bağlanan gelirlerde katsayı değişikliklerine bağlı olarak ortaya çıkan artışların peşin sermaye değerinin de istenilip istenilemeyeceği hususunda yargı kararlarında birbirinden farklı sonuçlara ulaşılmış olduğu görülmektedir. İtiraz konusu kuralın uygulanması sürecinde, Yargıtay'ın ilgili özel dairesinin önceki yıllarda aksi yönde kararlar vermiş olduğu; son yıllarda ise Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun ve 10. Hukuk Dairesi'nin, sadece, bağlanan gelirin peşin sermaye değerinin istenebileceği, bu gelirlerde meydana gelen artışların istenemeyeceği yönünde kararlar vermiş olduğu görülmektedir.

İtiraz konusu kural, Mahkemenin itiraz başvurusundan sonra, 24.7.2003 günlü, 4956 sayılı Yasa'nın 56. maddesinin (d) bendi ile, 2 Ağustos 2003 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmış ve bunun yerine 1479 sayılı Yasa'nın 63. maddesinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. 1479 sayılı Yasa'nın 63. maddesinde ise şu kurallara yer verilmiştir:

“Üçüncü bir kimsenin suç sayılır hareketi ile bu Kanunda sayılan yardımların yapılmasını gerektiren bir halin doğmasında, Kurum, sigortalı veya hak sahiplerine gerekli bütün yardımları yapar.

Ancak, Kurum, yapılan bu yardımların ilk peşin değeri için üçüncü kişilere, istihdam edenlere, (...) ve diğer sorumlulara rücu eder. (...)”

İtiraz konusu kural yukarıda açıklandığı şekilde yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun yanında, 24.7.2003 günlü, 4956 sayılı Yasa'nın 55. maddesi ile 2926 sayılı Yasa'ya geçici 9. madde eklenmiştir. Bu maddede, “2926 sayılı Kanunun 47 nci maddesine göre açılan ek rücu davalarına devam edilir, ancak maddenin yürürlükten kalktığı tarihten sonra ek rücu davası açılmaz” hükmü yer almaktadır. Bu nedenle, 2926 sayılı yasanın geçici 9. maddesi uyarınca 2 Ağustos 2003 tarihinden sonra ek rücu davası açılması imkanı kalmamıştır. Böylece, itiraz

konusu yasa kuralının sadece 2 Ağustos 2003 tarihinden önce açılmış olan ek rücu davaları bakımından uygulanma kabiliyetini devam ettirdiği anlaşılmaktadır.

Görüldüğü üzere, 2926 sayılı Yasa'nın 47. maddesinin 2 Ağustos 2003 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılması ve bu Yasaya geçici 9. maddenin eklenmiş olması nedeniyle, bu tarihten itibaren, 2926 sayılı Yasa'ya tabi sigortalılara veya hak sahiplerine Bağ-Kur tarafından yapılan yardımlar nedeniyle, sorumlu üçüncü kişilere karşı ek rücu davası açılması olanağı kalmamıştır.

İtiraz konusu yasa kuralı, yukarıda açıklandığı şekilde yürürlükten kaldırılmış olmakla birlikte itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu dava yönünden uygulanacak kural olmaya devam ettiğinden buna ilişkin itiraz başvurusunun esas yönünden incelenmesine devam edilmesi gerekmektedir.

B- Anayasaya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararında, üçüncü kişilerin suç sayılır eylemleri nedeniyle Bağ-Kur tarafından sigortalılara veya bunların hak sahiplerine gerekli yardımların yapılması durumunda, Bağ-Kur'un rücu edebileceği miktarın nasıl belirleneceği ile ilgili olarak, 2926 sayılı Yasa'nın 47. maddesinin itiraz konusu ikinci fıkrasında, “yardımların ilk peşin değeri” sınırlaması yapılmadığı, bunun yerine “yardımların tutarı” için rücu olanağı tanındığı ve böylece rücu olunacak miktarın kapsamının açık bırakıldığı; bu nedenle, Yargıtay'ın ilgili dairesinin önceki yıllarda, zamanaşımı süresi dahilinde ve sigortalı veya hak sahibinin üçüncü kişiden isteyebileceği miktarla sınırlı olmak kaydıyla katsayı değişikliklerine bağlı artışların da rücu istenebilmesinin mümkün olduğu yönünde kararlar vermiş olduğu; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun ve 10. Hukuk Dairesi'nin son yıllardaki uygulamasında ise, Bağ-Kur'un sadece hak sahiplerine bağlanan ilk aylık üzerinden hesaplanan peşin değeri rücu istenebileceği, ancak, sonradan kanunla aylıklarda yapılan artışın peşin değerinin rücu istenemeyeceği noktasına gelindiği vurgulanmış; fakat bu kararların uygulama açısından içtihadı birleştirme kararı niteliğinde olmadığı, bu nedenle de itiraz konusu kuralın tazmin sorumlusu üçüncü kişiler yönünden haksızlık oluşturmaya devam ettiği, bu durumun da Anayasa'nın 2., 5., ve 10. maddelerine aykırı olduğu savı ileri sürülmüştür.

2926 sayılı Yasa'nın “Üçüncü şahısların sorumluluğu” başlığını taşıyan 47. maddesinde, “Üçüncü şahısların suç sayılır hareketi ile bu Kanunda sayılan yardımların yapılmasını gerektiren bir durumun doğması halinde Kurum, sigortalı veya hak sahiplerine bu Kanunda belirtilen gerekli yardımları yapar.

Ancak, Kurum bu yardımların tutarı için üçüncü kişilere rücu eder.” denilmiştir.

Madde gerekçesinde ise Kurumun, “... Borçlar Kanunu hükümlerine muvazi olarak, ...” üçüncü şahıslara rücu hakkına sahip bulunduğu ifade edilmiştir.

İtiraz konusu kuralda, üçüncü şahısların suç sayılır eylemleri nedeniyle sigortalı veya hak sahiplerine Bağ-Kur tarafından yapılan yardımların tutarı için sorumlu üçüncü kişilere rücu edilebilmesi olanağı düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi, anayasaya uygunluğunu denetlediği bir kuralın anlamını, bu kuralın diğer organlarca nasıl anlaşıp uygulandığından bağımsız olarak bizzat belirlemek ve

buna göre de incelediği kuralın Anayasaya uygun olup olmadığına karar vermek yetkisine sahiptir.

Yasa'nın 47. maddesi uyarınca, Bağ-Kur tarafından yapılan yardımlarda katsayı değişikliklerine bağlı olarak ortaya çıkan artışların da rücu istenebilmesi ancak bu hususun Yasa'da açıkça gösterilmesi halinde mümkün olabilir. Oysa iptali istenilen kuralda bu yönde açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durum gözetildiğinde ve ayrıca itiraz konusu Yasa kuralında ve aynı konuyu düzenleyen 1479 sayılı Yasa'nın 63. maddesinde son yıllarda yapılan yasal değişiklikler de dikkate alındığında, itiraz konusu yasa kuralı uyarınca, sigortalılara veya bunların hak sahiplerine Bağ-Kur tarafından yapılan yardımların ilk peşin değeri için sorumlu üçüncü kişilere rücu edilmesinin mümkün olduğu, buna karşılık, bu yardımlarda katsayı değişikliklerine bağlı olarak ortaya çıkan artışın peşin değerinin Bağ-Kur tarafından ek rücu davaları açılması suretiyle istenmesine olanak tanınmadığı sonucuna varılmıştır.

İtiraz konusu kural, Anayasa'nın 2., 5. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Şevket APALAK ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu sonuca farklı gerekçeyle katılmışlardır.

VI- SONUÇ

17.10.1983 günlü, 2926 sayılı “Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu”nun 47. maddesinin ikinci fıkrasının, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 21.12.2006 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Tülay TUĞCU	Haşim KILIÇ	Sacit ADALI

Üye	Üye	Üye
Fulya KANTARCIOĞLU	Ahmet AKYALÇIN	Mehmet ERTEN

Üye

A. Necmi ÖZLER

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Şevket APALAK

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

FARKLI GEREKÇE

Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 47. maddesinin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülmüştür.

2926 sayılı Kanun'un “Üçüncü şahısların sorumluluğu” başlıklı 47. maddesi, üçüncü şahısların suç sayılır hareketi ile Kanun'da sayılan yardımların yapılması halinin doğması durumunda, Kurumun sigortalı veya hak sahiplerine Kanun'da belirtilen gerekli yardımları yapacağını ve bu yardımların tutarı için de üçüncü kişilere rücu yoluyla başvurarak, ödettirme hakkını kullanabileceğini düzenlemektedir.

İtiraz konusu fıkra ise Borçlar Kanunu hükümlerine muvazi olarak getirildiğine ilişkin yasama gerekçesi de dikkate alındığında, üçüncü şahısların rücu davasındaki sorumluluğunu yapılan yardımlar tutarıyla sınırlayarak tazminat miktarının kapsamını belirlemekte, hem de suç sayılan harekete maruz kalan sigortalı veya hak sahiplerinin üçüncü şahıstan isteyebileceği ve Kurumun da buna göre rücu yoluyla ödettirebileceği miktarı göstermektedir. Böylece, üçüncü şahsın ilerde yapılacak artışlardan nereye kadar sorumlu tutulacağı, suç sayılan hareketi sonucu olarak katlanmaya mecbur olduğu zarar miktarıyla sınırlandırarak, sınırlandıran daha fazlasının üçüncü şahıstan rücu yoluyla ödettirilmesinin talep edilemeyeceği saptanmış olmaktadır. Diğer yandan, üçüncü şahıs, rücu yoluyla Kuruma yaptığı ödeme ölçüsünde sigortalı veya hak sahiplerine karşı tazmin sorumluluğundan da kurtulmaktadır. Herkes, kasıtlı eyleminin sonuçlarına katlanmaya mecburdur. Bu nedenle sigortalı veya hak sahiplerinin, suç

sayılan eylem nedeniyle Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca da isteyebilecekleri zararın, rücu yoluyla üçüncü şahısa ödettirilmesine ilişkin düzenlemenin temelinde, sigortalıları suç sayılan eylemlere karşı korumak ve Kuruma gelir temin etmek düşüncesi bulunmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen bir yasa kuralını kendi hukuk görüşü ve anlayışı açısından inceler ve o kuralın bu anlamda Anayasaya uygunluğunu denetler. Yasa kurallarını yorumlayarak uygulama yapan yargı mercileri ya da yüksek mahkemeler, farklı yorumlamalar yaparak değişik uygulamalar yapabilirler. Aynı konu, benzer nitelikteki yasalarda farklı da düzenlenebilir. Bütün bunlar, aykırılığı öne sürülen hükmün anayasal denetiminde izlenmesi gereken yöntemi değiştirmez.

Anayasa'nın 60. maddesinin ikinci fıkrasında sosyal güvenlik alanında, Devlete gerekli önlemleri alma görevi yüklenmiş, 65. maddesinde ise bu yükümlülüğün sınırları belirtilerek, sosyal güvenlik konusunda, ancak Devletin ekonomik ve mali kaynakları ölçüsünde önlem alma yükümlülüğü verilmiştir. Sosyal Sigortalar Kurumu ise Devlete yüklenen sosyal güvenlik hakkını sağlamak üzere kurulmuştur.

Anayasa, sosyal güvenlik alanında Devlete gerekli önlemleri alma görevini, ekonomik ve mali kaynakları ölçüsünde yüklemiştir. Katkılı sosyal güvenlik rejimlerinde, Sosyal Güvenlik Kurumunun amacına uygun olarak hizmet verebilmesi ve sosyal riskleri karşılayabilmesi sahip olduğu parasal kaynaklara bağlıdır. Yasakoyucunun, Devlete yüklenen görevin yerine getirilebilmesini sağlayacak ve Kurumun malvarlığını koruyacak tarzda, temel hukuk kurallarına ve Anayasa'nın diğer hükümlerine aykırı olmayan kimi düzenlemeler yapması, Anayasa'da öngörülen sosyal güvenlik anlayışının gereği ve ona tanınan takdir yetkisinin sonucudur. İtiraz konusu fıkranın ise bu amaçla ve takdir yetkisi kullanılarak getirildiğinde kuşku bulunmamaktadır. Buna göre, üçüncü şahısların sorumluluğunu belirleyen "Ancak, Kurum bu yardımların tutarı için üçüncü kişilere rücu eder" şeklindeki fıkranın, adil olmadığı hususu ileri sürülemeyeceği gibi hukuka aykırı olduğu da söylenemez.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu fıkranın, Anayasa'nın 2., 5. ve 10. maddelerine aykırı bir yönü olmadığı gibi Anayasa'nın öbür kurallarına da aykırılığı saptanamadığından, iptal isteminin belirtilen gerekçeyle reddine karar verilmesi gerekir.

Bu nedenle çoğunluk tarafından benimsenen gerekçeye katılmadık.

Üye

Mehmet ERTEN

Üye

A. Necmi ÖZLER

Esas Sayısı : 2002/153
Karar Sayısı : 2006/113

Üye

Şevket APALAK

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT